

ՀՏԴ 336. 658Տնտեսագիտություն*Գոհար ՄԱՐԳՍՅԱՆ**ԱրՊՀ ֆինանսահաշվային ամբիոնի դասախոս*

ԻՐԱՅՎԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՊԵՍ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԳՈՐԾԻՔ

Շուկայական տնտեսության պայմաններում առաջնային նշանակություն է ստանում կազմակերպությունների կողմից դրանց ֆինանսատնտեսական վիճակի օբյեկտիվ և ճշգրիտ գնահատումը, բոլոր տնտեսական և ֆինանսական գործընթացների կառավարումը, որտեղ առանձնահատուկ տեղ է հատկացվում իրացվելիության վերլուծությանը: Հոդվածում քննարկվում են "իրացվելիություն" հասկացության էության ընկալման տարբեր մոտեցումներ, ներկայացված են ակտիվների իրացվելիությունը բնութագրող հիմնական բացարձակ և հարաբերական ցուցանիշները:

Բանալի բառեր՝ կազմակերպության իրացվելիություն, հաշվեկշռի իրացվելիություն, ակտիվների իրացվելիություն, սեփական ընթացիկ ակտիվներ, իրացվելիության գործակիցներ

Г. Саргсян

АНАЛИЗ ЛИКВИДНОСТИ КАК ИНСТРУМЕНТ ФИНАНСОВОГО УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

В условиях рыночной экономики первостепенное значение приобретает объективная и точная оценка финансово-экономического положения организации, управление всеми экономическими и финансовыми процессами, в которой немаловажную роль играет анализ ликвидности. В статье рассмотрены различные подходы к пониманию сущности понятия “ликвидность”, приведены основные абсолютные и относительные показатели, характеризующие ликвидность активов.

Ключевые слова: ликвидность предприятия, ликвидность баланса, ликвидность активов, собственные текущие активы, коэффициенты ликвидности

G.Sargsyan

THE ANALYSIS OF LIQUIDITY AS A TOOL FOR THE FINANCIAL MANAGEMENT OF THE ORGANIZATION

An objective and accurate assessment of the financial and economic situation of the organization, the management of all economic and financial processes (where the analysis of liquidity plays a huge role) gets priority in a market economy. The article describes various approaches to understanding the essence of the concept of “liquidity”, the basic absolute and relative indicators characterizing the liquidity of assets.

Keywords: the liquidity of the company, balance sheet liquidity, liquidity of assets, working capital, the liquidity ratios

Շուկայական տնտեսության պայմաններում առաջնային նշանակություն է ստանում կազմակերպությունների կողմից դրանց ֆինանսատնտեսական վիճակի օրյեկտիվ և ճշգրիտ գնահատումը, բոլոր տնտեսական և ֆինանսական գործընթացների կառավարումը: Այդպիսի կառավարման համակարգում առանձնահատուկ տեղ է հատկացվում իրացվելիությանը:

Տնտեսական գրականության մեջ տարբեր հեղինակներ յուրովի են մեկնաբանում իրացվելիություն հասկացությունը: Մակայն պետք է նշել, որ տարբեր հետազոտողների կողմից տրված սահմանումները չեն հակասում իրար, այլ արտացոլում են հեղինակների տեսանկյունից գերակա ասպեկտները կազմակերպության վճարունակության և իրացվելիության գնահատման վերաբերյալ:

Ն.Պ. Լյուբուշին¹, օրինակ, համարում է, որ իրացվելիությունը կազմակերպության ունակությունն է արագ կատարելու ֆինանսական պարտավորությունները, իսկ անհրաժեշտության դեպքում նաև արագ իրացնելու իր միջոցները: Վ.Ռ. Բանկը², խոսելով կազմակերպության իրացվելիության մասին, նկատի է ունենում ընթացիկ ակտիվների առկայություն այն չափով, որը տեսականորեն բավարար է կարճաժամկետ պարտավորությունների մարման համար, թեկուզ պայմանագրերով նախատեսված մարման ժամկետների խախտմամբ: Ըստ Վ.Վ. Կովալյովի³,

¹ *Տե՛ս Լյուբուшин Н.П., Бабичева Н.Э. Анализ методик по оценке финансового состояния организации // Экономический анализ: теория и практика. – 2006. - №22 - С.79.*

² *Տե՛ս Банк С.В., Тараскина А.В. Система показателей комплексного анализа финансового состояния хозяйствующего субъекта // Экономический анализ: теория и практика. – 2007. - №4 – С.37.*

³ *Տե՛ս Ковалев В.В. Финансовый менеджмент: теория и практика. - М.: ТК Велби; Проспект, 2009. 1016 с.*

իրացվելիությունը տնտեսավարող սուբյեկտի ակտիվների հատկություն է՝ շարժունակություն, որի էությունը դրանց՝ արագ փոփոխվելու ունակության մեջ է:

Ա.Ա. Կանկեն և Ի.Պ. Կոշնայան¹ գտնում են, որ իրացվելիությունը կազմակերպության ակտիվների առանձին տեսակների բնութագիրն է՝ ըստ դրանց դրամական ձևի վերածվելու արագության, առանց հաշվեկշռային արժեքը կորցնելու՝ կազմակերպության վճարունակության անհրաժեշտ մակարդակն ապահովելու նպատակով:

Ըստ Վ. Վ. Բոչարովի², իրացվելիությունը որոշում է կազմակերպության ունակությունը արագ և ֆինանսական կորուստների նվազագույն մակարդակով փոխարկելու իր ակտիվները (գույքը) դրամական միջոցների: Այն բնութագրվում է նաև ֆիրմայում իրացվելի միջոցների առկայությամբ՝ դրամարկղում, հաշիվներում դրամական միջոցների մնացորդի ձևով և հեշտ իրացվող ընթացիկ ակտիվների տարրերի (օրինակ, կարճաժամկետ արժեթղթերի) տեսքով:

Ընդհանուր առմամբ տնտեսական գրականության մեջ ընդունված է տարբերել ակտիվների, հաշվեկշռի և կազմակերպության իրացվելիությունը:

Ըստ Գ. Սավիցկայի³, ակտիվի իրացվելիության տակ հասկացվում է նրա դրամական միջոցների տրանսֆորմացվելու (փոխակերպվելու) ունակությունը, իսկ ակտիվի իրացվելիության աստիճանը որոշվում է ժամանակահատվածով, որն անհրաժեշտ է նրան դրամական միջոցների վերածվելու համար: Որքան քիչ ժամանակ է պահանջվում տվյալ ակտիվի ինկասացիայի համար, այնքան բարձր է դրա իրացվելիությունը: Ընդ որում, պետք է տարբերել համախառն ակտիվների իրացվելիությունն հասկացությունը որպես դրանց արագ իրացման հնարավորություն կազմակերպության սնանկացման և ինքնալուծարման ժամանակ, և շրջանառու (ընթացիկ) ակտիվների իրացվելիությունը, որն ապահովում է նրա ընթացիկ վճարունակությունը: Այստեղ նկատի է առնվում, որ շրջանառու (ընթացիկ) ակտիվների յուրաքանչյուր տեսակը պետք է անցնի գործառնական ցիկլի համապատասխան փուլերը՝ նախքան ձևափոխվելը դրամական միջոցների:

Նույն հեղինակի⁴ տեսակետով՝ հաշվեկշռի իրացվելիությունը տնտեսավարող սուբյեկտի հնարավորությունն է վերածելու ակտիվները

¹ См. *Канке А.А., Кошечая И.П. Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятия, 2-е изд., испр. и доп. — М.: Форум: ИНФРА-М, 2007, стр. 238*

² См. *Бочаров В.В. Финансовый анализ. Краткий курс. 2-е изд. — СПб.: Питер, 2009. — 240 с.: ил., стр. 240*

³ См. *Савицкая, Г.В. Экономический анализ : учеб. / Г.В. Савицкая. — 11-е изд., испр. и доп. — М.: Новое знание, 2005., стр. 377*

⁴ *там же*

կանխիկի և մարել վճարային պարտավորությունները, իսկ ավելի ճիշտ՝ հաշվեկշռի իրացվելիությունը կազմակերպության պարտքային պարտավորությունների ծածկման աստիճանն է այն ակտիվներով, որոնց դրամական միջոցի վերածման ժամկետը համապատասխանում է վճարային պարտավորությունների մարման ժամկետին: Այդ հասկացության որակական տարբերությունը ակտիվների իրացվելիությունից այն է, որ հաշվեկշռի իրացվելիությունը արտացոլում է ակտիվների ծավալների և իրացվելիության համաձայնեցվածության չափը պարտավորությունների մարման չափերի և ժամկետների հետ, իսկ ակտիվների իրացվելիությունը որոշվում է հաշվեկշռի պասիվից անկախ:

Ակտիվների և հաշվեկշռի իրացվելիության տակ, ըստ Ա.Դ. Շերեմետի¹, հասկացվում է կազմակերպության ակտիվներով պարտավորությունների ծածկման աստիճանը, որոնց դրամի վերածման ժամկետը (ակտիվների իրացվելիությունը) համապատասխանում է պարտավորությունների մարման ժամկետին:

Ըստ Չունի և Չունայի² հաշվեկշռի իրացվելիությունը պարտավորությունների ծածկման աստիճանն է այն ակտիվներով, որոնց վերափոխման ժամկետը դրամական ձևի համապատասխանում է պարտավորությունների մարման ժամկետին:

Հաշվեկշռի իրացվելիության վերլուծությունը կայանում է ըստ իրացվելիության աստիճանի խմբավորված ու դրանց անկման կարգով տեղադրված կազմակերպության միջոցների (ակտիվների) և ըստ մարման ժամկետների խմբավորված ու աճման կարգով տեղադրված պարտավորությունների (պասիվների) համեմատության մեջ:

Հաշվեկշռի ակտիվները՝ ըստ իրացվելիության անկման աստիճանի և պասիվները՝ ըստ դրանց մարման հրատապության խմբավորվում են հետևյալ կերպ (աղյուսակ 1).

Աղյուսակ 1.

Հաշվեկշռի ակտիվների և պասիվների խմբավորումը

Ակտիվներ	Պասիվներ	Հաշվեկշռի իրացվելիության նախապայման
Ա1 – բացարձակ և առավել իրացվելի ակտիվներ	Պ1 – առավել հրատապ պարտավորություններ	$Ա1 \geq \Pi 1$

¹ Տե՛ս **Шеремет А.Д.** Комплексный анализ хозяйственной деятельности. – М.: ИНФРА-М, 2006, стр. 307

² Տե՛ս **Чуев И.Н., Чуева Л.Н.** Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности: Учебник для вузов. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2006, стр. 309, 310

Ա2 – արագ իրացվելի ակտիվներ	Պ2 – կարճաժամկետ պասիվներ	$Ա2 \geq \Pi2$
Ա3 – դանդաղ իրացվելի /իրացվող/ ակտիվներ	Պ3 – երկարաժամկետ պասիվներ	$Ա3 \geq \Pi3$
Ա4 – դժվար իրացվելի ակտիվներ	Պ4 – մշտական պասիվներ	$Ա4 \leq \Pi4$

Հաշվեկշռի իրացվելիությունը որոշվում աղյուսակ 1-ում ներկայացված անհավասարումների կատարմամբ: Առաջին երեք անհավասարումների կատարումը բերում է չորրորդ անհավասարման կատարմանը, ուստի էական է ակտիվների և պասիվների առաջին երեք խմբերի համադրումը: Չորրորդ անհավասարումը կրում է հաշվեկշռող բնույթ և, միևնույն ժամանակ, ունի խորը տնտեսագիտական իմաստ. դրա կատարումը վկայում է ֆինանսական կայունության նվազագույն պայմանի պահպանման մասին՝ կազմակերպության մոտ սեփական ընթացիկ ակտիվների առկայության մասին:

Այն դեպքում, երբ մեկ կամ մի քանի անհավասարումներ ունենում են նշան, որը հակադարձ է օպտիմալ տարբերակում նշվածից, հաշվեկշռի իրացվելիությունը քիչ թե շատ տարբերվում է բացարձակից:

Առավել իրացվելի միջոցների և արագ իրացվող ակտիվների համադրումը առավել իրացվելի պարտավորությունների և կարճաժամկետ պասիվների հետ թույլ է տալիս պարզել ընթացիկ իրացվելիությունը: Ընթացիկ իրացվելիությունը վկայում է կազմակերպության վճարունակության (կամ անվճարունակության) մասին ուսումնասիրման պահին առավել մոտ ժամանակահատվածում: Հեռանկարային իրացվելիությունն իրենից ներկայացնում է վճարունակության կանխատեսում՝ հիմնված ապագա մուտքերի և վճարումների վրա:

Հաշվեկշռի իրացվելիության վերլուծության օգնությամբ գնահատվում է կազմակերպության ֆինանսական վիճակի փոփոխությունը իրացվելիության տեսակետից: Տվյալ ցուցանիշը կիրառվում է նաև հաշվապահական հաշվետվության հիման վրա առավել վստահելի գործընկեր ընտրելու ժամանակ:

Տնտեսավարող սուբյեկտի իրացվելիությունը ավելի լայն հասկացություն է, քան հաշվեկշռի իրացվելիությունը: Հաշվեկշռի իրացվելիությունը ենթադրում է վճարային միջոցների փնտրում ներքին աղբյուրների հաշվին: Սակայն տնտեսավարող սուբյեկտը կարող է ներգրավել նաև փոխառու միջոցներ, եթե այն ունի համապատասխան իմիջ (հեղինակություն) գործարար աշխարհում և ներդրումային գրավչության բավականին մեծ մակարդակ: Ուստի, գնահատելով կազմակերպության իրացվելիությունը, անհրաժեշտ է հաշվի առնել նրա

ֆինանսական ճկունությունը, այսինքն ունակությունը փոխառել միջոցներ տարբեր աղբյուրներից, մեծացնել բաժնետիրական կապիտալը, վաճառել ակտիվներ, արագ արձագանքել շուկայի իրավիճակին և այլն:

Հաշվեկշռի իրացվելիության աստիճանից կախված է վճարունակությունը: Միննույն ժամանակ իրացվելիությունը բնութագրում է ինչպես հաշվարկների ընթացիկ, այնպես էլ հեռանկարային վիճակը: Կազմակերպությունը կարող է ունենալ վճարունակություն հաշվետու ամսաթվով և միննույն ժամանակ անբարենպաստ հնարավորություններ ապագայում, և հակառակը:

Հաշվեկշռի իրացվելիությունը հանդիսանում է տնտեսավարող սուբյեկտի վճարունակության և իրացվելիության հիմքը: Իրացվելիությունը վճարունակության պահպանման հիմքն է:

Տնտեսավարող սուբյեկտի համար առավել կարևոր է դրամական միջոցների առկայությունը, քան շահույթի: Դրանց բացակայությունը հաշիվներում միջոցների շրջանառելիության օբյեկտիվ առանձնահատկությունների պատճառով կարող է բերել ճգնաժամային ֆինանսական վիճակի:

Իրացվելիությունը գնահատելու համար կիրառվում են մի շարք բացարձակ և հարաբերական ցուցանիշներ: Բացարձակ ցուցանիշներից հիմնականը սեփական ընթացիկ ակտիվների (WC – working capital) մեծությունը բնութագրող ցուցանիշն է, որը որոշվում է ընթացիկ ակտիվների և ընթացիկ պարտավորությունների տարբերությամբ:

Սեփական ընթացիկ ակտիվները բնութագրում են կազմակերպության սեփական կապիտալի այն մասը, որը հանդիսանում է կազմակերպության ընթացիկ ակտիվների ծածկման աղբյուր: Ցուցանիշը կախված է ինչպես ակտիվների, այնպես էլ պասիվների կառուցվածքից: Ըստ Վ.Վ. Կովալյովի և Օ.Ն. Վոլկովայի¹ այլ հավասար պայմաններում նշված ցուցանիշի աճը դինամիկայում դիտարկվում է որպես դրական միտում: Սեփական ընթացիկ ակտիվների ավելացման հիմնական և մշտական աղբյուր է հանդիսանում շահույթը:

Ս.Մ. Բուզրովան և Ն.Մ. Գուկը² նշում են, որ զուտ շրջանառու կապիտալն անհրաժեշտ է կազմակերպության ֆինանսական կայունությունը պահպանելու համար, քանի որ շրջանառու միջոցների գերազանցումը ընթացիկ պարտավորություններին նշանակում է, որ կազմակերպությունը ոչ միայն կարող է մարել դրանք, այլ նաև ունի ֆինանսական ռեսուրսներ ապագայում իր գործունեությունն ընդլայնելու

¹ *Տե՛ս Կовалев В.В., Волкова О.Н. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учеб. - М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007, стр. 243*

² *Տե՛ս Бутрова С.М. Финансовый менеджмент: учебное пособие / С.М. Бутрова, Н.М. Гук; Кемеровский технологический институт пищевой промышленности. – Кемерово, 2008, стр.33-34*

համար: Հեղինակները պնդում են, որ կազմակերպության ֆինանսական դրության վրա բացասաբար է ազդում ինչպես զուտ ընթացիկ կապիտալի պակասը, այնպես էլ ավելցուկը: Այդ միջոցների պակասը կարող է բերել կազմակերպության սնանկացմանը, քանի որ վկայում է նրա անկարողության մասին մարելու կարճաժամկետ պարտավորությունները, իսկ զուտ շրջանառու կապիտալի զգալի գերազանցումը նրա օպտիմալ պահանջից վկայում է ռեսուրսների ոչ արդյունավետ օգտագործման մասին:

Եֆիմովան¹ նշում է, որ պետք է զգույշ և կշռված մեկնաբանել սեփական շրջանառու կապիտալի փոփոխության բնույթը՝ դրա աճը, որը պայմանավորված է ընթացիկ ակտիվների ընթացիկ պարտավորությունների համեմատ գերազանցող աճով, որպես կանոն, ուղեկցվում է դրամական միջոցների արտահոսքով:

Ինչ վերաբերում է գործակիցներին, ժամանակակից գիտության մեջ դիտվում է հետևյալ միտումը. միևնույն գործակիցը կարող է ունենալ տասից ավելի տարբեր անվանումներ, մեկնաբանություններ և հաշվարկման մեթոդներ: Շատ հեղինակներ ցուցանիշների մեծամասնության համար առաջարկում են մի շարք նորմատիվ պարզաբանումներ, որոնք նույնն են բոլոր ճյուղերի համար, չնայած, ըստ էության, յուրաքանչյուր ճյուղ պետք է ունենա իրացվելիության, շրջանառության շահութաբերության և այլ ցուցանիշների նշանակության իր հնարավոր սահմանները, որոնք փոփոխվում են ժամանակակից տնտեսությանը համապատասխան:

Իրացվելիության գործակիցները թույլ են տալիս որոշել կազմակերպության ունակությունը վճարելու կարճաժամկետ պարտավորությունները հաշվետու ժամանակաշրջանի ընթացքում: Դրանք են՝ ընթացիկ իրացվելիության գործակիցը, արագ իրացվելիության («կրիտիկական» գնահատման) գործակիցը և գործառնական դրամական հոսքերի հարաբերությունը հրատապ պարտավորություններին: Որոշ հեղինակների կողմից առաջարկվում է նաև բացարձակ իրացվելիության գործակցի ուսումնասիրությունը:

Ընթացիկ իրացվելիության գործակիցը (current ratio) համեմատում է կազմակերպության «իրացվելի» ակտիվները (դրամական միջոցներ և ակտիվներ, որոնք շուտով կվերածվեն դրամական միջոցների) նրա կարճաժամկետ պարտավորությունների հետ /տարվա ընթացքում մարման (կատարման) ենթակա պարտավորությունների հետ/ և հաշվարկվում է որպես կազմակերպության ընթացիկ ակտիվների հարաբերությունը ընթացիկ պարտավորություններին:

¹ *Տե՛ս Ефимова О.В. Финансовый анализ. 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Изд-во “Бухгалтерский учет”, 1999., стр. 46*

Համաձայն ընդունված միջազգային ստանդարտների՝ համարվում է, որ այդ ցուցանիշը պետք է գտնվի մեկից երկուսի (երեքի) սահմաններում: Ներքևի սահմանը պայմանավորված է նրանով, որ ընթացիկ ակտիվները պետք է առնվազն բավարար լինեն ընթացիկ պարտավորությունների կատարման համար, այլապես կազմակերպությունը կգտնվի սնանկացման վտանգի տակ: Ընթացիկ ակտիվների գերազանցումը ընթացիկ պարտավորություններին ավելի քան 2(3) անգամ նույնպես համարվում է ոչ ցանկալի, քանի որ կարող է վկայել կապիտալի ոչ ռացիոնալ կառուցվածքի մասին: Որոշ հրապարակումներում առաջարկվում է «իդեալական» հարաբերակցություն, սովորաբար հավասար 2-ի: Սակայն, այն հաշվի չի առնում այն փաստը, որ տարբեր տիպի բիզնեսների համար պահանջվում է շրջանառու միջոցների և կարճաժամկետ պարտավորությունների տարբեր հարաբերակցություններ:

Որքան բարձր է այդ հարաբերությունը, այնքան ավելի վճարունակ (իրացվելի) է համարվում կազմակերպությունը կարճաժամկետ ժամանակահատվածում: Քանի որ իրացվելիությունն ունի կարևոր նշանակություն բիզնեսի գոյատևման համար, նախընտրելի է ավելի բարձր հարաբերություն, քան ցածր: Սակայն, եթե այդ հարաբերությունը շատ բարձր է, դա թույլ է տալիս ենթադրել, որ կազմակերպության ակտիվները ներկայացված են առավելապես դրամական միջոցներով կամ այլ իրացվելի ակտիվներով և չեն օգտագործվում այնքան արդյունավետ, որքան դա հնարավոր է:

Արագ իրացվելիության կամ «կրիտիկական» գնահատման գործակիցն (acid test ratio) իրենից ներկայացնում է իրացվելիության ավելի համոզիչ ստուգում: Կարելի է վիճել այն առումով, որ շատ կազմակերպությունների ունեցած ապրանքանյութական պաշարները հնարավոր չէ ակնթարթորեն վերածել փողի: Արդյունքում ավելի լավ է բացառել կոնկրետ ակտիվը կազմակերպության վճարունակության չափումից: Արագ իրացվելիության գործակիցը հիմնված է հենց այդ սկզբունքի վրա և հաշվարկվում է ընթացիկ ակտիվների առավել իրացվելի մասը՝ դրամական միջոցները, կարճաժամկետ ֆինանսական ներդրումները և զուտ դեբիտորական պարտքերը, հարաբերելով ընթացիկ պարտավորություններին:

Ինչպես կազմակերպության ընթացիկ իրացվելիության գործակիցը, այդպես էլ «կրիտիկական» գնահատման գործակիցը հաշվարկվում են հաշվեկշռի համապատասխան տվյալների հիման վրա: Քանի որ հաշվեկշռը պարզապես կազմակերպության ֆինանսական դրության «ակնթարթային նկարն» է առանձին վերցված ժամանակում, պետք է զգուշորեն մեկնաբանել տվյալ գործակիցները: Հնարավոր է, որ հաշվեկշռի տվյալները ոչ կոռեկտ են արտացոլում իրացվելիության վիճակը տարվա ընթացքում: Դա կարող է տեղի ունենալ բացառիկ գործոնների հետևանքով կամ պարզապես այն փաստից, որ կազմակերպության գործունեությունը

կրում է սեզոնային բնույթ և հաշվեկշռի տվյալներն արտացոլում են դրությունը այդ ցիկլի որևէ կոնկրետ պահի:

Միջազգային ստանդարտներով գործակցի մակարդակը պետք մեծ լինի 1-ից, ինչը նշանակում է, որ դրամական միջոցները և ընթացիկ գործունեությունից առաջիկա մուտքերը պետք է ծածկեն ընթացիկ պարտքերը: ՀՀ-ում ցուցանիշի նորմալ սահմանափակումը $Գ_{իկ} \geq 1.0$, ՌԴ-ում ցուցանիշի օպտիմալ արժեքը որոշված է որպես 0.7-0.8:

Ռուսական և հայրենական գրականության մեջ առավել հաճախ հանդիպում է նաև բացարձակ իրացվելիության գործակիցը: Այն ցույց է տալիս, թե պարտատիրոջ ընթացիկ պարտավորությունների որ մասն է կարող ծածկել կազմակերպությունը ունեցած դրամական միջոցների և կարճաժամկետ ֆինանսական ներդրումների, այսինքն առավել իրացվելի ակտիվների հաշվին: ՌԴ-ում գործակցի օպտիմալ մակարդակը հավասար է 0.2-0.5-ի: ՀՀ-ում այն ընդունված է ≥ 0.25 :

Արևմտյան պրակտիկայում բացարձակ իրացվելիության ցուցանիշը հազվադեպ է հաշվարկվում:

Իրացվելիությունը բնութագրող հաջորդ ցուցանիշը դրամական միջոցների գործառնական հոսքերի հարաբերությունն է պարտավորություններին, որոնցով մոտենում է կատարման ժամկետը (operating cash flows to maturing obligations): Ցուցանիշը համեմատում է գործառնական դրամական հոսքերը կարճաժամկետ պարտավորությունների հետ: Այն նաև ցույց է տալիս կազմակերպության ունակությունը սպասարկել նրա գալիք պարտավորությունները:

Որքան բարձր է այդ գործակիցը, այնքան ավելի իրացվելի և վճարունակ է կազմակերպությունը: Ցուցանիշի առավելությունը կայանում է նրանում, որ գործառնական դրամական հոսքերը ժամանակաշրջանի համար տալիս են ավելի ստույգ պատկերացում կազմակերպության իրացվելիության մասին, քան նրա շրջանառու ակտիվները հաշվեկշիռը կազմելու օրվա դրությամբ:

Իրացվելիության տարբեր ցուցանիշներ ոչ միայն տալիս են կազմակերպության ֆինանսական դրության կայունության բազմակողմանի բնութագիրը իրացվելի միջոցների տարբեր աստիճանի հաշվառման դեպքում, այլ նաև բխում են վերլուծական տեղեկատվության տարբեր արտաքին օգտագործողների շահերից:

Նշված բոլոր ցուցանիշները կանխատեսամբ են բնութագրում կազմակերպության վճարունակությունը: Սակայն գործակցային վերլուծության հիմնական խնդիրն այն է, որ վերջնական արդյունքը միշտ չէ, որ տալիս է ամբողջական պատկերը: Ուստի կարևոր է նաև կատարել ընթացիկ ակտիվների կառուցվածքի վերլուծություն, գնահատել հաշվարկային հաշվում դրամական միջոցների մեծությունը, անհրաժեշտ է համեմատել ընթացիկ ակտիվների կառուցվածքը ընթացիկ պարտավորությունների կառուցվածքի հետ, հաշվարկել ակտիվների և

պարտավորությունների շրջանառության ցուցանիշները, որոնք կտան ֆինանսական վիճակի ավելի ճշգրիտ գնահատական:

Այսպիսով՝ իրացվելիության ցուցանիշները թույլ են տալիս գնահատել կազմակերպության ֆինանսական դրությունը կարճաժամկետ ժամանակահատվածի համար և հանդիսանում են կազմակերպության ֆինանսական կառավարման կարևորագույն գործիքներ:

Ընդհանուր առմամբ հոդվածում դիտարկված տեսակետները թույլ են տալիս եզրահանգել, որ որևէ ակտիվի իրացվելիության տակ հասկանում են դրա ունակությունը տրանսֆորմացվելու դրամական միջոցների նախատեսված արտադրատեխնոլոգիական գործընթացում, իսկ կոնկրետ ակտիվի իրացվելիությունը որոշվում է այն ժամանակահատվածի տևողությամբ, որի ընթացքում այդ տրանսֆորմացիան (վերափոխումը) կարող է իրականացվել: Որքան կարճ է այդ ժամանակահատվածը, այնքան բարձր է տվյալ տեսակի ակտիվի իրացվելիությունը:

Գրականություն

1. Բայադյան Ա.Հ. Ֆինանսական վերլուծություն. Ուս. ձեռնարկ: Եր., 2013, 293 էջ:
2. Банк С.В., Тараскина А.В. Система показателей комплексного анализа финансового состояния хозяйствующего субъекта // Экономический анализ: теория и практика, 2007, №4, С.37
3. Бочаров В.В. Финансовый анализ. Краткий курс. 2-е изд. — СПб., Питер, 2009, 240 с.: ил.
4. Бугрова С.М. Финансовый менеджмент: учебное пособие / С.М. Бугрова, Н.М. Гук; Кемеровский технологический институт пищевой промышленности, Кемерово, 2008, 177 с.
5. Ефимова О.В. Финансовый анализ. 3-е изд., перераб. и доп.— М.: Изд-во “Бухгалтерский учет”, 1999, 352 с.
6. Ковалев В.В. Финансовый менеджмент: теория и практика. - М.: ТК Велби; Проспект, 2009. 1016 с.
7. Ковалев В.В., Волкова О.Н. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учеб. - М.: ТК Велби, 2007, 424с.
8. Канке А.А., Кошечая И.П. Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятия, 2-е изд., испр. и доп. — М.: Форум: ИНФРА-М, 2007, 288 с.
9. Любушин Н.П., Бабичева Н.Э. Анализ методик по оценке финансового состояния организации // Экономический анализ: теория и практика, 2006, №22, С.79.

10. Савицкая, Г.В.. Экономический анализ : учеб. / Г.В. Савицкая, 11-е изд., испр. и доп, М.: Новое знание, 2005, 651с.
11. Чуев И.Н., Чуева Л.Н. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности: Учебник для вузов. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2006, 368с.
12. Шеремет А.Д. Комплексный анализ хозяйственной деятельности. – М.: ИНФРА-М, 2006, 415с.

Հոդվածը տպագրության է նրաշխարհում խմբագրական կոլեգիայի անդամ, տ.գ.թ., Շ.Շ.Ասրյանը: